

הַלְבוּת הַתְּפִלָּה סִימָן צ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מג]

לבית המדרש כדי ללמוד תורה⁴³.

43) ואף שהרואים אינם יודעים מהי סיבת ריצתו, כתב המג"א (ס"ק כו) שמצוה לרוץ.

[משנ"ב ס"ק מד]

אֶלָּא כְּגוֹן קְרִיאַת שְׁמַע וּבְכַוְנָתָהּ⁴⁴.

44) ואם מקפיד שלא לרוץ בביתו, כתב בשעה"צ לקמן (סי' קנא ס"ק טו) שיש לעיין האם יהיה אסור לו לרוץ גם בבית הכנסת. ובמשנ"ב שם (ס"ק כד) כתב שהאר"י ז"ל היה נזהר מכל ריקקה בבית הכנסת, וכשהיה מזדמן לו רוק, כתב הכף החיים (שם ס"ק מז) שהיה מבליעו בבגדו או בולעו.

[משנ"ב ס"ק מה]

וּכְשׁוֹבֵלֵעַ הַרֵק בּוֹלַע הַתְּמִיקוֹת⁴⁵.

45) וכשאינו בו מתיקות, כתב לקמן (סי' תקסו ס"ק יג) שמותר לבלוע את הרוק.

[משנ"ב ס"ק מו]

כְּדִי שְׂיִמְנָה וְכִי⁴⁶. וְדוֹקָא שְׂיִתְפַּלֵּל שָׁם עִמָּהֶם⁴⁷ וְכִי, וְנָה אִי אֶפְשָׁר קָדָם הֵיחָם⁴⁸.

46) וזוכה שנטל שכר כנגד כל הבאים אחריו, כמבואר בגמרא (ברכות מז, ב). והמקדים בתוך העשרה, כתב הא"ר (ס"ק יז) בשם רבינו יונה (ברכות ד, א בדפי הרי"ף ד"ה אלא) שאין לו דין קדימה יותר מהאחרים, אכן הוסיף, שהמעדני יום טוב (ברכות פ"א סי' ז אות י) כתב שהראשון נוטל שכר התשעה שאחריו והשני שכר השמונה שאחריו, וכן הלאה, וכן כתב המחצה"ש (ס"ק כח).

וגם כשאינו מעשרה הראשונים, כתב הערוך השלחן (סי"ח) שיהדר לבוא מוקדם, כדי שיהיה יותר קרוב ליניקת הקדושה.

וגם בסיום התפילה, כתב לקמן (סי' צג ס"ק א) שאם הוא יכול, טוב שיתעכב בבית הכנסת עד שלא ישארו בו עשרה אנשים.

47) וכשאינו יכול לקיים דבר זה בהשרית, כתב הכף החיים (ס"ק צט) שישתדל על כל פנים לקיימו בתפילת מנחה ומעריב.

48) והמשכים לבית הכנסת קודם אור היום, כתב לעיל (סי' כה ס"ק ח) שלגביו לא נאמרה אזהרת הזוהר [שצריך שילך מביתו לבית הכנסת בטלית ותפילין], כיון שעדיין לא הגיע זמן חיוב טלית ותפילין, ואין צריך להמתין עבור זה בביתו.

[משנ"ב ס"ק מח]

לְהִתְמַיֵּן⁴⁹.

49) וביאר הערוך השלחן (סי"ט) שחייב אדם לעשות גמ"ח בגופו, ואין לך גמ"ח יותר גדול ממה שדואג לכך שחבירו לא יפחד ויתבלבל בתפילתו.

[משנ"ב ס"ק מט]

הַהוֹלֵקֶת לְפָנָיו בְּאַרְבַּעָה מִלִּין⁵⁰ יֵשׁ מְקוֹם שְׂמַתְפַּלְלִין בְּעֶשְׂרֵה⁵¹, יִמְתֵּן עַד שְׂפָצֵעַ שָׁמָּה⁵².

50) ושיעור מיל, לדעת החזו"א הוא 1152 מטר, ולדעת הגר"ח נאה 960 מטר, שכן שיעור מיל כתב הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילה ה"ב) שהוא אלפיים אמה, ולפי החזו"א (שעורין של תורה) שיעור אמה הוא 57.6 ס"מ, ולהגר"ח נאה (סדר שיעורי מקוה, בתחילתו) שיעור אמה הוא 48 ס"מ.

51) וכדי לשמוע ולענות קדיש וקדושה, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קלג) שאין חיוב ללכת מיל או ארבעה מילין. והא"א

(בוטשאטש, מהר"ת ס"ז) הסתפק מה הדין לענין קריאת התורה. וראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן סי' קט ס"א ד"ה לקדושה.

52) ובספק אם ימצא שם מנין, כתב לקמן (סי' צב ס"ק יז) לענין נטילת ידים שלא צריך ללכת, ולכאורה הוא הדין לענין תפילה במנין.

[שעה"צ ס"ק מא]

יְחִיב אַחֲרֵיכֶם לְסַמֵּךְ תְּפִלָּה⁵³.

53) ולכאורה מבואר שקריאת שמע בברכותיה עדיפה על תפילה בציבור, שאם לא כן יכול לקרוא עכשיו רק קריאת שמע בלי הברכות, ולא יפסיד תפילה בציבור. אולם בשו"ע לקמן (סי' רלה ס"א ובמשנ"ב שם ס"ק ט) מבואר שכשציבור מקדימים להתפלל מעריב מבעוד יום, צריך להתפלל עמהם את כל התפילה, ובלילה יהזור ויקרא קריאת שמע בלי ברכות, ומוכח שתפילה בציבור עדיפה על קריאת שמע עם ברכותיה. ובביה"ל לעיל (סי' מו ס"ט ד"ה כי) הסתפק מה דעת הגר"א בזה (שיח הלכה אות טז).

[משנ"ב ס"ק נא]

דָּאִי לֹא הָכִי אֵינּוּ מְחַיְבִים⁵⁴, דְּלְעוֹלָם יִפְגַּס אָדָם כְּכִי טוֹב⁵⁵ וְכִי, הַבְּלֹא הָכִי אֵין קְדָאִי לְכַתְחֵלָה⁵⁶.

54) וכן מי שלצורך תפילה בציבור עליו לעבור בדרך שיש בה אפילו חשש רחוק של סכנת מחבלים וכדו', כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' יט) שיתפלל ביחידות.

55) וכיום שיש תאורה ברחובות, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ח הע' עח) שהכל לפי הענין [שיתכן שצריך ללכת אף אם יכנס לעיר בלילה, וכמו שמבואר לקמן סי' קי סוף ס"ק כח].

56) והוא הדין אם רוצה לאכול סעודה האסורה לפני מנחה [כמבואר בשו"ע לקמן סי' רלב ס"ב], או רוצה לצאת לדרך, וכן אם משער שבזמן מנחה קטנה לא יהיה לו מנין, כתב לקמן (סי' רלג ס"ק א) שיכול להתפלל מנחה גדולה.

[משנ"ב ס"ק נב]

וְהַיּוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ, דֵּינּוּ כְּמִלְאֲתָרְיוֹ⁵⁷. עַל-כֵּן הָרַד בְּיָשׁוּב תוֹף מִיֵּל מְקוֹם שְׂמַתְפַּלְלִין בְּעֶשְׂרֵה⁵⁸, צָרִיף לִילָף⁵⁹.

57) בשעה"צ ציין לדברי החיי אדם (כלל מ סי"א) שכתב כן לענין נטילת ידים לסעודה [וכדלקמן סי' קסג סוף ס"ק ג], ולמד המשני"ב שהוא הדין לתפילה בציבור, ובביה"ל לקמן (סי' צב ס"ד ד"ה אבל) הוסיף, שהוא הדין לענין נטילת ידים לתפילה.

58) בשו"ת פרי השדה (ח"א סי' קז ד"ה והנה) למד בדעת המשני"ב שתמיד מודדים את שיעור המיל מביתו, ואף אם בית הכנסת הוא בעירו אינו חייב ללכת יותר ממיל, ושלא כדעת שו"ת בנין עולם (א"ח סי' ג) שלבית הכנסת שבעירו צריך ללכת אפילו יותר ממיל.

59) וכשנוסע במכונית וכדו', כתב לקמן (סי' צב ס"ק יז) לענין נטילת ידים לתפילה, שגם ברוכב מקילים לשער לפי המרחק ולא לפי זמן הנסיעה, אך בביה"ל לקמן (סי' קסג ס"א ד"ה ברחוק) לענין נטילת ידים לסעודה, כתב שצריך לנסוע כשיעור זמן הליכה רגלית של מיל, וביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' יט וה"ט סי' לו) שדוקא לענין נטילת ידים לסעודה מחמירים לשער לפי הזמן, כיון שלאכול בלי נטילת ידים הוא איסור בקום ועשה, מה שאין כן בנטילת ידים לתפילה וכן לצורך תפילה בציבור, משערים גם בנסיעה לפי המרחק [ולתפילה בציבור היקל שם למדוד לפי המרחק בצירוף הטעם שהנסיעה היא בגדר 'סכנת נפשות']. ודעת

הלכות תפלה סימן צ

קבג

באר הגולה

ד שם סיכ
ה וירושלמי שם סוף
פרק ה ורובנו יתה
ל פרכות מ"ז ז שם
ה' ה ר"ף ור"ת
ט ובנו יתה
י פסחים מ"י פירוש
רש"י כ אגדה
ל פרכות דף ח
מ רמב"ם פרק ח
ההלכות תפלה

יג ימתר (כא) (מד) לרק בבית־ההקנסת, (מה) ודורשו ברגליו **ה**או (מו) מכסהו בגמי: **יד** י'שפים אדם לבית־ההקנסת (מז) כדי שימנה עם העשרה (ככ) הראשונים: **טו** 'אם נשאר אדם יחידי מתפלל בבית־ההקנסת שבשדות או אפלו בבית־ההקנסת שבעיר, אם היא תפלת ערבית (שמתפללים בלילה), חזב חברו (כג) (מה) להמתין לו עד שישפם תפלתו, כדי שלא יתבלבל בתפלתו (ו)יש מחמירין אפלו ביום ובבית־ההקנסת שלגו שהם בעיר) (הטור ומרדכי בשם ר"י והר"י פ' קמא דברכות). **יז** 'אם מאריך בבקשות ותחנונים, אינו חזב להמתין לו: **טז** 'החולף בהרף והגיע לעיר (מט) ורוצה ללון בה, (ז) אם לפניו עד ארבעה מילין מקום שמתפללים בעשרה, צריך (כז) (נא) לילף שם, (נב) ולאחריו צריך לחזור עד מיל כדי להתפלל בעשרה: **יז** 'יש מי שאומר, שמכל־שכן שלא ישכים אדם (ג) לילף מעיר שמתפללים בה בעשרה אם יכול לבוא למחוז חפצו בעוד היום גדול, (נד) וישלא יתה צריך ללכת יחידי אחר התפלה: **יח** 'בית־המדרש קבוע גדוש יותר מבית־ההקנסת ומצוה להתפלל בו יותר מבית־ההקנסת, (נה) והוא שיתפלל בעשרה: הגה ויש אומרים דאפלו בלא עשרה עדיף להתפלל בבית־המדרש הקבוע לו, ודוקא מי שתורתו אמתו (נו) ואינו מתבטל בלא הכי (הר"י פ"ק דברכות). ואפלו הכי לא ירגיל עצמו לעשות כן, (נז) שלא ילמדו עמי'הארץ ממנו ויתבטלו מבית־ההקנסת (תשובת הראש כלל ד' והטור). וכל־שכן שלא יעסק בתורה בבית־ההקנסת (נח) בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחנונות

באר היטב

בשנה, אבל אם נכנס יחידי בשעה שלא יכול לסיים עתה תפלתו אין חזב להמתין לו, דכיון דלוקא שאל יוכל לסיים עתה ונכנס, אגלאי מלתא שאינו מפחד אם ישאר יחידי. בית. מיהו מנת חסידות הוא להמתין גם בכה"ג וכי' התרדכי בשם ר"י שהיה מתמין גם בכה"ג. ובבאר היטב אשר לפני קצר במקום שהיה לו להאריך ע"ש: (כז) לילף שם. אם יכול לבוא שם בעוד היום גדול וישאל יתה צריך ללכת יחידי, כמי' שבעיר שא"ח. ובאר היטב אשר לפני העתיק דברים אלו חזון למקומו ע"ש.

(כא) לרק. ודוקא שלא בשעת תפלת י"ח אלא בגזן ק"ש וברכותיה, אבל בתפלת י"ח אסור לרק גדלקמן צו ע"ס, ב"ח ע"ח ט"ו. וכתב בס"ח הרוצה שלא ירק תדיר בב"ח ילעס קדם בניסוחו שיש שקורין לאקערי"ן, אבל בעי"כ ובעש"ב אסור, שישאר המתיקות בפיו וכשבולע הרק בולע המתיקות, מ"א: (ככ) הראשונים. ודוקא שיתפלל שם עתה, והאר"י יזיל לא היה מן סיידי הראשונים, ע"ל סי' כ"ה סי' כ"ו. והגהו נשא כ' שיתאספו יזיל יחד ויבואו בהכ"נ, מ"א: (כג) להמתין. ודוקא אם נכנסו

משנה ברורה

אם יוצא על־מנת לחזור, מצוה לרזן כדי לחזור מהר, וכן אם יוצא מבית־ההקנסת לבית־המדרש כדי ללמד תורה: **יג** (מד) לרק בבית־ההקנסת. פרוש, שלא בשעת תפלת שמונה־עשרה, אלא בגזן קריאת שמע וברכותיה: **יד** (נז) אבל בתפלת שמונה־עשרה אסור לרק, גדלקמן סימן צו סעיף ב, עין שם: (מה) ודורשו ברגליו. שלא יתה מגלה, מפני הקבוד. (נב) והרוצה שלא ירק תדיר בבית־ההקנסת ילעס קדם בניסוחו שיש מתוק שקורין לאקערי"ן? (נא) בבקר שרי, דלא ישן בזה גאווה, וגם אין מניס לגופו), אבל בערב יום הכפורים ובערב תשעה באב אסור, שישאר המתיקות בפיו, וכשבולע הרק בולע המתיקות: **טז** (מו) מכסהו בגמי. רוצה לומר, (לו) שאם יש תכן או גמי בבית־ההקנסת רוצק עליו ואין צריך לשפשו, שהקריאה מכסה בגמי: **יז** (מז) כדי שימנה וכו'. **יד** (נז) ודוקא (ל) שיתפלל שם עתה: **יח** (נח) והאר"י לא היה מן הראשונים כי הדרך לפנות, שהיה לו חלי, וגם כדי שיתנה מעטף בטלית ותפלין לבית־ההקנסת, וזה אי אפשר קדם היום: **יח** (נח) נשא איתא, שיתאספו עשרה ביחד ויבואו לבית־ההקנסת: **טו** (מה) להמתין: **יז** (נז) ודוקא אם נכנסו בשנה, אבל אם נכנס יחידי בשעה שלא יוכל לסיים עתה תפלתו אין חזב להמתין לו, דכיון שרוצה שלא יוכל לסיים עתה ונכנס, אגלאי מלתא שאינו מפחד אם נשאר יחידי; מיהו, מנת חסידות הוא להמתין אף בכהאי גוונא: **טז** (מט) ורוצה ללון בה. הוא הדין (לט) בבקר אם בדרך התולכת לפניו בארבעה מילין: יש מקום שמתפללין בעשרה: **יח** (מח) ימתין עד שגגיע שם: **יז** (מז) והוא שעל־ידי'ו לא יעבר זמן (מח) קריאת שמע ותפלה: **יג** (מג) אם לפניו. ודוקא בדרך התולכת לפניו, שבלאו הכי יצטרך לבסוף לילף שם, (מז) אבל בעדדין דינו כמלאחריו: **נא** (נא) לילף שם. ובאפן (נג) שלא יצטרך לילף יחידי על־ידי'ו זה, וגם מרי שעוד היום גדול, שאפלו אם ילף עד שם ויכל להגיע עם בעוד השמש על הארץ, דאי לאו הכי אינו מחיב: **נב** (נב) ויגם אדם כבי טוב: **נז** (נז) ויש פרי'מגדים שכתב, בדרך ארצה ונדמן לו עשרה להתפלל מנחה אחר חצי שעה שאחר חצות, רשאי, אף־על־גב דבלאו הכי אין פדאי לכתחלה: **נח** (נח) פדאי'תא בסימן רלג, כאן מתר: **נב** ולאחריו וכו'. עין בסעיף קטן הקודם.

שער הציון

תרגום: 1 שוש - לקרין ופליין מתוקן.
(לז) אחרונים: (לח) ספר חסידים: (לו) בית־יוסף: (לז) מגן־אברהם: (לח) אחרונים: (לט) פרי'מגדים: (מ) פרי'מגדים: (מא) דאי יעבר זמן קריאת שמע בודאי יקרא, ומיילא יחזיב אחר־כך לסמך תקף גאלה: **נב** (מב) ויש פרי'מגדים: (מג) מגן־אברהם: (מד) חיי'אדם: (מה) שלחן־ערוך הגר"ז: (מו) משלחן־ערוך הגר"ז וחדושי'ו ר' עקיבא איג'ר ומי'אדם: (מז) מגן־גבורים:

הלכות תפלה סימן צ

ט (נט) יקבע מקום (כס) לתפלתו, שלא ישנהו אם לא לצרף. ואין די ב"ממה שיקבע לו בית-הכנסת להתפלל, אלא גם בבית-הכנסת שקבוע בה צריך שיהיה לו (ס) מקום (כו) קבוע: כ"י יבגנס (סא) שעור (כו) [מן] שני פתחים ואחר-כך יתפלל. יש מפרשים ששעור שני פתחים דהינו שמונה טפחים יבגנס לפניו, שלא אצל הפתח, שנקראה כמשאוי לשיבת בית-הכנסת. ולפי זה אם יש לו מקום מיוחד אצל הפתח אין בקף כלום. ויש מפרשים שהשעם, מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לבנות. ולפי זה, אם אינו פתוח פתחים. ונכון לחש לכול הפרושים: כ"א שצריך (סג) שלא יהא דבר חוצץ (סד) בינו ובין הקיר. ודבר קבוע כגון ארון (כה) ונתקה אינם חוצצים (ולא חשיב מתצה (סו) רק בדבר גדול שגבהו עשרה (טז) [כט] (סז) ונרחבו ארבעה, אצל דבר קטן (סח) לא חשיב הפסק) (אבורהם וארחות-חיים בשם הראב"ד). וכן בעלי-חיים אינם חוצצים. אפילו אדם אינו חוצץ: הגה ולי נראה דבעלי-חיים חוצצים ואדם אינו חוצץ, וכן נראה סברת הפוסקים, ואפשר דגפול טעות בספרים: כ"ב א"ש מי שאומר (סט) שיש לזהר מלהתפלל אחורי שום אדם, וטוב לחש לדבריו: כ"ג בהגדים המצריים, אף-על-פי שאינם בולטות (ע) אין נכון להתפלל כנגדם. ואם תקרה לו להתפלל כנגד קבר או כתל (ב) מצד, חלוקה ענינו: הגה ולכן אסור גם-כן לציר (עא) ציורים בספרים שמתפללין בהם

ג נכוחות ו ס הרא"ש
כ שם הרד"ש
ע נכוחות ח'
פ ירושלמי ואח"כ
ז שם צ רבנו יונה
ק טור בשם ר"מ
סר"ט נבדוק ר הרא"ש
הביא שם ש נכוחות
ה ת טרדי וסרדי
א ספר
הפליאה ב אבודרדקס
ק שם
הרמב"ם

באר היטב

ועמ"א מה שהקשה על הר"ן, וכן בתשובת יד-אליהו סי' ד': (כס) לתפלתו. גם שמתפלל בביתו יקבע מקום שלא יבדלוהו בני הבית: (כו) קבוע. ודף ר' אמות חשיב מקום א' דא"א לעצמו, מ"א: (ד) שני פתחים. מכבדין פתחה בכ"י שיכנס הגדול תחלה הואיל וצ"ל צ"ל ש"ס נכוחות, (כס) נתקה. וקמב ב"י וה"ה

שערי תשובה

[כו] שני פתחים. עין בבאר היטב. ועין ברבי' יוסף שתיבא הכרי הפרש' סי' כי תבוא סבאר הפרש האי שש"ט שיש לו לבנס דלת לפנים סדלת כו' ע"ש: [כט] ונרחבו ד'. עכ"ל. ומ"ש שיש שטוח שלא להתפלל אחרי שום אדם, המריח חולק והוכיח מה"ש דמ"ט. ולכן הנהגה הו"ל כפסור מן הדבר ועושהו שנקרא הדי"ט ע"ש, ואין זה מכרח כיון דשב ואת" משה דידן העשויה לשכיבה מקרי קבוע. ובה"ח חולק עליו וס"ל דלא מקרי קבוע דלפעמים נוטלה ופעמיה במקום אחר, והוכיח מן מוס' ע"ש, והמ"א סותר והוכיחו ע"ש, והפרי"ח הסכים עם הבי"ח דלא כמ"א ע"ש. עין ט"ז שהקשה על הבי"ח למה לא משני בפשוטה כדעת המשקל ומ"ו במשה העשוי לשכיבה ע"ש וכ"כ בפרי"ח ע"ש. ולא הכותי, דאי"כ מה הנה מתפאר כל ימי חייתו מצטער ר"ל הייתי נהיר ונוקר וכ"י מה זה חירות, הלא יותר טוב הנה אם הנה מתפלל אצל הכתל וק"ל: (כט) ונרחבו ד'. וצ"ע ונהגו להתפלל לפני השענך ר"ל שמיניח עליו הסדורים והוא גבוה י"ד ורחב ד', מ"א ע"ש. וט"ז קמב: כל הדברים שהם לצורך התפלה כבה"כ אין שייך חציצה וע"כ נהגו שיש לכל אחד ששענך ר"ל אפ"י שגובהו י' ורחבו ד'. ומשעם זה נ"ל דשלתן בבית לא חשוב גמי הפסק וחציצה לתפלה, דשלתן הו"ו צרף התפלה שמיניח הספר עליו. ומ"מ נראה דאף במידו דחציצה בינו לבין הכתל, אם א"א בקלות להתפלל בע"א כגון לפעמים שמתפללין בידו באיזה חדר וא"א לכל אדם לעמוד בלי חציצה לכתל, כדבאי אל יעכב התפלה בשביל זה ולילך בחדר אחר להתפלל, דאין זה אלא למצוה מן המבחר ולית בה אסורא כשצריך לקב מצד דחק המקום, ומ"מ יצעים עינו או תפלה מתוך הסדור ולא יבית לחוץ כדי שלא יבוא לידי בטול כגנה עכ"ל ט"ז: (ב) מצד. ומשעם זה אסור לציר ציורים בכ"י נגד פניו של אדם אלא למעלה מקומת

משנה ברורה

שלא יחזן בינו לקיר. והפרי-מגדים מצדד לומר דאם החציצה הוא חוץ לד' אמות ממנו, רשות אחרת היא ושרי, וכן פסק מהג"ן גבורים: (סה) נתקה. ומטות שלנו העשויות לשכיבה ואין דרך לטלטלן ממקום למקום, (נג) נקראות דבר קבוע⁷⁴ ואינם חוצצות, (נד) ויש חולקין, וטוב להחמיר בדאפשר: (סו) רק בדבר גדול. עין בט"ז, דכל דבר שהוא צרף תפלה, אפילו הוא גדול הרבה אינו חשוב הפסק, כגון השלתן שבבית שמיניחין עליו הסדור; ולכן נהגו בבית-הכנסת שיש לפני כל אחד שלחן קטן [שקורין ששענך⁷⁵] שמיניחין עליו הסדורים⁷⁶, אף-על-פי שגבוה עשרה ורחב ארבעה, וכן כתב (סז) שארי אחרונים: (סז) ונרחבו ארבעה. אפלו (ט) אם אינו רחב ארבעה רק למעלה ולא למטה: (סח) לא חשיב הפסק. והפרי ת"ד חולק, וכן בספר מאמר-מרדכי כתב דמדברי תשובת הרמב"ם שהובא בבית-יוסף לא משמע הכי. ומכל מקום ספסלים שבבית-הכנסת, לכלי עלמא לא חשיב הפסק, דקבועים הם⁷⁷, עין שם בפרי ת"ד: כ"ב (סט) שיש לזהר מלהתפלל. כתב בספר מאמר-מרדכי: לכאורה יש לדקדק בזה, דאי אפשר לזהר בזה, דאף אפשר שיהיו כל העם העומדים בבית-הכנסת נגד הכתל בלא הפסקת אדם; לכן נראה, דאף להוש' אומרים לא הו"י הפסק גמור שיהא אסור לכל אדם, אלא זהירות בעלמא שיש לזהר בדאפשר, ובבית-הכנסת וכיוצא בו דאי אפשר בענין אחר, פשיטא דמתר לכתחלה להתפלל אחורי אדם, אלא שהמדקדק במעשיו יראה שיהיה לו מקום קבוע נגד הכתל, עד כאן לשונו: כ"ג (ע) אין נכון וכי'. כדי שלא יהא מביט בציורים ולא יבגן בתפלתו⁷⁸, אצל משום חציצה לית בבגדים, (ט) ולכן אם אין מצדדים ותלויים על הכתל שרי להתפלל כנגדם: (עא) ציורים בספרים וכי'⁷⁹. וכן יש לזהר

בספר מאמר-מרדכי, דאם הוא כבר התפלל ואינו עומד שם אלא לעגות הקדישים והתקדשות מאותם שפוסקים על שמע או שחוזרים כל התפלה, עוסק בתורה ואינו חושש⁶⁶, וכן מוכח מלשון הג"ה דמ"ו דוקא בענין שפורש מן העבור וכי', עין שם: **ט** (נט) יקבע מקום. שכן מצינו באברהם אבינו שקבע⁶⁷ מקום⁶⁸ להתפלל⁶⁹, בדכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה' וגו'. וגם שמתפלל בביתו (מט) יקבע מקום⁷⁰, שלא יבדלוהו בני הבית: **ס** מקום קבוע. ותוף ארבע אמות (מט) חשוב מקום אהר⁷¹, דאי אפשר לעצמו: **כ** (סא) שעור שני פתחים. עין בפ"ח שכתב, דצריך לעשות עזרה לפני בית-הכנסת דגמט האולם שהיה לפני ההיכל, והארץ לפרש בזה המאמר דשעור שני פתחים, וכן כתב מהג"ן אברהם וכן נהגו כהיום בכל מקום, ועל-פ"ן טוב להדר לכתחלה שלא להתפלל בעזרה כי אם בבית-הכנסת: **סב** ישקה שעור וכי'. כדי שתתישב דעתו עליו ויתפלל ככונה, כי כשיתפלל תקפ בכניסתו פתאום אין דעתו מושבת עליו. (ג) מכבדין פתחה בית-הכנסת שיכנס הגדול⁷² תחלה⁷³, הואיל וצ"ל וצ"ל למזוזה: **כא** (סג) שלא יהא דבר חוצץ. שצ"מ וצ"מ חזקתו פניו אל הקיר ויתפלל⁷⁴. (ג) ומכל מקום אין זה אלא למצוה מן המבחר, ולית בה אסורא כשצריך לקב מצד דחק המקום. על-פ"ן אם אי אפשר בקלות להתפלל בענין אחר, כגון לפעמים שמתפללין בעזרה באיזה חדר ואי אפשר לכל אדם לעמוד בלי חציצה לכתל, אל יעכב התפלה בשביל זה ולילך לחדר אחר להתפלל; ומכל מקום יצעים עיניו או יתפלל מתוך הסדור ולא יבית לחוץ, כדי שלא יבוא לידי בטול כגנה על-ידי דבר החוצץ שלפניו: **סד** בינו ובין הקיר. ואפלו אם הוא רחוק מן הקיר, (ג) שעומד במקצו בית-הכנסת, גם-כן יש לזהר

תרגום: I צמוד קריאה.
 (מח) מגן-אברהם: (מט) מגן-אברהם: (ג) ש"ס: (ג) ט"ז והג"ו ומגן-גבורים: (ג) מגן-אברהם: (ג) בית-יוסף ומגן-מרדכי ומטה-יהודא: (ג) בית יו"ש ופרי ת"ד: (כ) מהג"ן גבורים ושאר פוסקים, דלא כמגן-אברהם שפקפק בזה: (ט) מגן-אברהם: (ט) בית-יוסף:

הַלְבוּת תְּפִלָּה סִימָן צ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נח]

עוסק בתורה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ⁶⁶.

66) ואם הוא טרוד בלימודו [כשיושב בבית המדרש כדי ללמוד] ושומע ברכה, נוטה דעת הא"א (בוטשאטש, סי' רטו ס"ב) להקל שאינו חייב לענות, אך נשאר בצי"ע, והפתחי תשובה (סי' קכד ס"ה) הביא משרית דברי דוד שכשעוסק בתורה אין צריך לענות אמן, אך הפתחי תשובה חולק עליו וסובר שחייב לענות. ודעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פי"ט ס"ו) שפטור מעניית אמן וכן 'אמן יהא שמיה רבא', אבל יענה 'קדושה' ו'ברכו' ו'ומודים', כיון שיהיה ניכר אם לא יצטרף עמו, וכן לברכת כהנים יפסיק, אבל תלמוד תורה של רבים לא יבטל משום כך, ובשרית שכט הלוי (ח"ט סי' מג) כתב לגבי עניית אמן, שאם זה יפריע לו בלימודו, אינו חייב לענות. וראה מה שכתבנו לעיל סי' נה ס"ק ס, ולקמן סי' רטו ס"ק ח.

ואם שומע ציבור שאומר י"ג מידות, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ג סי' פט) שצריך לענות, והוסיף, שאך כשלומדים תורה ברבים מסתבר שאין להפסיק.

[משנ"ב ס"ק נט]

בְּאֶרְכָּה אֲבִינוּ שְׁקִבְעוּ⁶⁷ מְקוֹם⁶⁸ לְתַפְלֵתוֹ⁶⁹ וכו', וְגַם שְׁמֵתְפַלֵּל בְּבֵיתוֹ יִקְבַּע מְקוֹם⁷⁰.

67) ואף שהשו"ע לקמן (סי' צח ס"ד) כתב לכאורה טעם אחר, שתפילה היא במקום קרבן, ולכן צריך שתהיה בעמידה כמו העבודה ובקביעות מקום כמו הקרבנות, ביאר הבי"ח (שם ד"ה ומ"ש ומעומד) שאת עיקר הטעם לעמידה וקביעות מקום לומדים מאברהם אבינו, אלא שצריך האדם לכוון בתפילתו שבכל הלבותיה תהיה כמו הקרבן, כדי שתעלה התפילה למקום שהקרבן עולה.

וקביעות מקום לתפילה, כתב התורת חיים (סופר, ס"ק כה) בשם אביו, שהיא דוקא לתפילת שמונה עשרה. והוסיף, שכך משמע גם בירושלמי (ברכות פ"ד ה"ד), אך ברבינו יונה (ברכות ג, ב דפי הרי"ף) ובטור משמע שיש לקבוע מקום גם לאמירת 'פסוקי דזמרה' ושאר התפילה.

ולענין קביעות מקום ללימוד, כתב במשנ"ב לקמן (סי' קנה ס"ק ז) שיקבע לו בבית המדרש מקום מיוחד ללימודו.

68) ואין צריך שיתפלל כל חייו באותו מקום, וכמו שהוכיח הא"א (בוטשאטש, סי"ט) שגם אברהם אבינו הלך למסעותיו ממקום למקום. וכתב הפמ"ג (א"א ס"ק לג), שאפילו אם בקיץ יש לו מקום קבוע ובחורף מקום קבוע אחר, נחשב שיש לו מקום קבוע, ובספר ראש יוסף (ברכות ו, ב) הוסיף, שאפילו במקום שמתפלל בו רק שתי פעמים בשנה יקבע מקום לתפילתו.

וגם אם בכל אחת משלש התפילות קובע עצמו בבית כנסת אחר, או שמתפלל בבית כנסת אחד בשבת ובבית כנסת אחר בימות החול, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ה דבר הלכה אות ב, שכן נהג בעצמו) שנחשב קובע מקום לתפילתו.

69) וגם אם לצורך תפילה במקומו הקבוע יצטרף לדלג מ'פסוקי דזמרה; [כדי להספיק לעמוד לתפילת שמונה עשרה עם הציבור]. דעת הגר"ש אויערבך (אשי ישראל פי"ט הע' מ) שיתפלל במקומו הקבוע, מפני שכל שינוי במקומו גורם להפרעה בתפילה.

ואַבְל שצריך להיות ש"ץ ואין באפשרותו להתפלל כש"ץ בבית הכנסת הקבוע שלו, כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' ט) שמשום כיבוד אב ואם יכול לשנות מקום תפילתו, שאין לך צורך גדול מזה. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ח ס"כ"ד) והגר"י קמנצקי (אמת ליעקב יו"ד סי' שנו) שאינו צריך לשנות את מקומו, ורק ביארצייט ישתדל להתפלל כש"ץ במקום אחר. וכן הורה הגר"י קרליץ (חוט שני פסח עמ' ש), שכיון שכל מצוה שהבן עושה יש בזה עליו נשמה, גם בזה שקובע מקום לתפילתו גורם בכך עילוי לנשמה.

70) ואף על פי שאין מתפלל בביתו בקביעות, ביאר המאמר מרדכי (ס"ק כב) שמי"מ בפעמים שמתפלל בו יקבע מקום לתפילתו.

[משנ"ב ס"ק ס]

וְתוֹךְ אֶרְבַּע אַמּוֹת תָּשׁוּב מְקוֹם אֶחָד⁷¹.

71) ואַבְל שצריך לשנות את מקומו בבית הכנסת, הוכיח הפתחי תשובה (יו"ד סי' שצג ס"ק ז) מדרין זה, שעליו לעבור אל מחוץ לארבע אמות של המקום שבו היה רגיל לשבת.

[משנ"ב ס"ק סב]

שְׂפִינְט הַגְּדוֹל⁷² תְּהִלָּה⁷³.

72) וביציאתו, כתב הברכי יוסף (יו"ד סי' רמב ס"ק כד) שגם בזה יש לכבדו. אמנם, הרמב"ם (פ"ז מהל' ברכות ה"ב) כתב שרק בכניסתו צריך לכבדו, והכסף משנה (שם) כתב שכן משמע במס' דרך ארץ זוטא. אך האור שמח (שם) והעמק ברכה (דרך ארץ אות ב) כתבו, שבספרי ובתוספתא ובמדרש רבה משמע שגם ביציאה יש לכבדו, וראה מה שביארו בדעת הרמב"ם שם.

והבאים אחרי האדם הגדול, כתב הברכי יוסף (שם) שאינם צריכים לכבדו זה את זה, ובשו"ת ברכה (שם אות יג) והערך השלחן (שם סמ"ח) כתבו שמי"מ אם אחרי האדם הגדול נכנס אדם המצוין באינו מעלה, יש לכבדו.

73) ואף אם בגלל זה יפסיד שלא יהיה מהעשרה הראשונים, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק לה) שמי"מ יכבד את הגדול להיכנס תחילה.

[משנ"ב ס"ק סה]

מְקוֹם לְמִקּוֹם, נִקְרָאוֹת דָּבָר קְבוּעֵי⁷⁴.

74) ולפי זה ארון שמוזיזים אותו מצד לצד, כתב הכף החיים (ס"ק קל) שחוצץ.

[משנ"ב ס"ק סו]

שְׂמִינִיחִין עָלָיו הַסְּדוּרִים⁷⁵.

75) וכשמתפלל בלי סידור על הסטנדר, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה צ) שכשהוא לצורך התפילה [אפילו שאינו נמצא במקום זה בקביעות] אין הסטנדר חוצץ, ולכן גם באופן שרק מחזיק בו, נחשב כצורך ואינו חוצץ.

[משנ"ב ס"ק סח]

לֹא תִשֵּׁב הַפֶּסֶק, דְּקִבּוּעֵים הֵם⁷⁶.

76) והגדר של קביעות, ביאר הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה פט) שהוא לא בכך שמחזירים לריצפת בית הכנסת, אלא במה שנמצאים במקומם בקביעות, ואז אינם חוצצים.

[משנ"ב ס"ק ע]

שְׁלֹא יְהֵא מְבִיט בְּצִיּוּרָם וְלֹא יִכְנֹן בְּתַפְלֵתוֹ⁷⁷.

77) ולכן כתב הלקט הקמח (החדש, ס"ק קז, וכן משמע במחצת"ש ס"ק לו), שבכל התפילה יש להיזהר שלא להתפלל במקום שתלויים ציורים, ולא רק בתפילת שמונה עשרה.

[משנ"ב ס"ק עא]

צִיּוּרִים בַּסְּפָרִים⁷⁸.

78) ואותם שמציירים בסידורים תמונות של מזלות בתפילת גשם, כתב הט"ז (יו"ד סי' קמא ס"ק יג) שלא יפה הם עושים, שאין לעשות צורת מזלות, ובנקודות הכסף (שם) כתב, שכיון שעושים כן רק כדי להבין ולהורות, הרי זה מותר. ועוד, שהרי אינם עושים צורה גמורה.

ולענין ציור תמונות וציורים במגילת אסתר, כתב הא"ר (סי' תרצא ס"ק ז) שלפי המבואר כאן בשו"ע יש להחמיר גם במגילת אסתר, אלא שסיים שיש לחלק שבתפילה צריך יותר כוונה, והוסיף, שבמגילה הכתובה על קלף יש לחוש, שכן לכתחילה צריך לעשותה כמו ספר תורה, ובספר תורה פשוט שאסור.

מילואים

הלכות קריאת שמע סימן פו פה

המשך מעמוד קודם

14) וכן לענין אכילת חלת חוץ לארץ על ידי כהן שטבל לקריו, כתב לקמן (סי' תנו ט"ק כא) שטוב להיזהר לאוכלה מיד אחר הטבילה קודם שיטיל מים, שמא יטיל מים חלוקים או עכורים שיש בהם חשש קרי ויצטרך לחזור ולטבול.

[משנ"ב ס"ק ה]
נדה¹⁶.

15) ובטעמים של האוסרים כתב המור וקציעה (ד"ה ושמא), שבשעה שהדמים שותתים ממנה הרי הם טינף כמו קרי ודומים לצואה. וכן כתב התורת חיים (זוננפלד, סי' כז) שראיית דמה דומה לצואה. והתורת חיים (סופר, סי' ד) כתב שכך נראה מדברי הבשמים ראש, אולם לדעתו דינה כמי שיויר לו דם מהטחורים, שכתב בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' שטו) שכשאנו בא מהמעני, הרי הוא כדם היוצא ממכה, שאם אין לו ריח רע מותר להתפלל לידו.

לכל הדעות מותר, אמנם הביא (שם) שבספר חסידים (סי' תקט) מוכח שאפילו על גבדיו ומכוסה יש לרוחצו או לפושטו, שלא יהיה דבוק בו הטומאה, ומכל שכן כשנכשל ח"ו על ידי קרי שלא יהיה לו למזכרת איסור.

18) אמנם לגבי טבילת ערב יום כיפור, כתב לקמן (סי' תרו ט"ק כא) בשם המג"א, שאף למי שסובר שטעם הטבילה בערב ראש השנה ויום כיפור הוא משום קרי, וכבר טבל בערב ראש השנה ולא ראה עוד קרי, בכל זאת צריך לטבול פעם נוספת בערב יום כיפור, והמג"א כתב שהטעם הוא שמא ראה מים חלוקים או עכורים, והמחצה"ש (שם) כתב בשם הא"ר, שהטעם מצד שטבילת ערב יום כיפור חמורה יותר. והטובלים לטומאת קרי כתקנת עזרא, ובפרט מי שהוא חולה או זקן, כתב בביה"ל שם (סי' ד"ה משום) שצריכים להיזהר להטיל מימיהם קודם הטבילה, כדי שלא יטמאו אחריה בהטלת המים.

הלכות תפילה סימן צ

המשך מעמוד קב

לצורך בריאותו, אך אם הוא לצורך פרנסתו, כתב שם שאף שאינו עושה איסור בזה, אך לצורך כזה אין להכניס את עצמו לכך.

29) וכן עובדים שהמעביד שלהם מקפיד שלא יצאו באמצע העבודה לתפילה בציבור, כתב לקמן (סי' קי ט"ק יב) שיכולים להתפלל ביחידות.

וכשרד במקום שאין בו מנין לתפילה, כתב הגרש"ז אויערבך (תפילה כהלכתה פ"ח הע' ה) שמשמע בשו"ע לעיל (סי' נה סכ"ב) שרק לימים נוראים צריך להוציא הוצאות כדי לשכור אנשים להשלים מנין, אבל בשאר ימות השנה אינו צריך, ואף שבכל מצוות דרבנן צריך להוציא ממון כפי הנצרך לקיימן, לתפילה בציבור לא צריך, וכמו שמצינו שגם בנוגע לטורח הגוף הגבילו חכמים כמה צריך ללכת בשביל תפילה בציבור, וכמבואר בשו"ע להלן (ס"ז).

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' ו) שעדיף שיצא לתפילה בציבור ולא לקריאת התורה, אך אם בציבור קשה לו לכונן יותר מבביתו, עדיף שיתפלל בביתו ויצא לקריאת התורה.

27) ומי שבאפשרותו להתפלל בציבור רק תפילת שחרית או רק תפילת מוסף, כתב הגר"ח קניבסקי (שאלת רב עמ' קפח) שעדיף להתפלל עמהם שחרית שהיא בקשת רחמים, מה שאין כן תפילת מוסף שהיא רק בגדר 'ונשלמה פרים שפתינו'.

[משנ"ב ס"ק טז]

שפת כחו' אף שאינו חולה²⁸ וכו', יכול להתפלל בביתו ב'יחידות²⁹.

28) וכשמצורך בריאותו או פרנסתו צריך להיות במקום שיועד שלא יהיה לו שם מנין, כתב הגרש"ז אויערבך (תפילה כהלכתה פ"ח סי' ט) שמוותר לשהות שם, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ז סי' כא) לענין השהיה שם

הלכות תפילה סימן צ

המשך מעמוד קב

62) ובית מדרש שמיועד רק לומר בו שיעור שעה או שעתיים ביום, כתב התורת חיים (סופר, סי' כג) שאין לו חשיבות יותר מבית הכנסת, וכמו שמשמע ברבינו יונה בברכות (ד, א דפי הרי"ף) שכתב שאם אומרים בו דרשות לפי שעה אין לו מעלת בית המדרש, שכן מעלת בית המדרש היא בכך ששם קביעות התורה וההוראות בכל יום, מה שאין כן בית מדרש ובית כנסת שאומרים בהם דרשות לפי שעה.

63) וכשהוא עצמו לומד באותו בית מדרש, כתב המעדני יום טוב (ברכות פ"א סי' ז אות ע) שיש מעלה להתפלל במקום שיושב בשעת הלימוד.

64) אמנם, בישובים קטנים שיש חשש שיתבטל המנין בבית הכנסת, כתב לעיל (סי' נה ט"ק עג) שילכו להתפלל בבית הכנסת. וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק טז]

מקני שמבשל מלמודו בשעת הליכתו⁶⁵.

65) ואף שבזמנינו אין תלמיד חכם בדרגה של 'תורתו אומנותו' כרשב"י וחבריו שיהיה פטור מתפילה [כדלקמן בשו"ע לקמן סי' קו ס"ב ובמשנ"ב שם סי' ו], כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' לא)

הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"ח הע' ע) שברוכב על גבי בהמה שיש טירחא וקושי בדבר דינו של רוכב כמהלך, מה שאין כן בנוסע במכונית שאין טירחא, משערים לפי משך זמן הילוך מיל. וכן הורה הגר"ח אלשיב (פניני תפלה עמ' קכ) שעבור תפילה בציבור צריך לסייע 18 דקות.

[משנ"ב ס"ק נג]

מקרי בהולך לךרבן רשות⁶⁶.

66) וכתב הא"ר (סי' כ) שמדובר בגון שנוסע לטיול, אך לצורך פרנסתו, כתב הערוך השלחן (סי' כ) שנחשב כהולך לדבר מצוה, שהרי מצוה לפרנס את אשתו וחרעו.

[משנ"ב ס"ק נה]

וכדי שלא יבשל מלמודו לילך לבית-הקנָקָט⁶¹ וכו', שקבוע לרבים ללמוד התורה⁶², ב'נדיאי קנָשָׁתו המורה יותר מבית-הקנָקָט⁶³ וכו', יותר מבית-הקנָקָט⁶⁴.

61) ואף כשיש באפשרותו ללכת להתפלל בבית מדרש הקבוע לרבים, משמע בחיי אדם (כלל ז' ס"א) שיש מעלה בבית המדרש שהוא עצמו לומד בו.

מילואים

הלכות תפילה סימן צ

המשך מעמוד קודם

כתב בשו"ת אגרות משה (שם ח"ב סי' כז) שחייב להתפלל בו, וראה לקמן סי' קו ס"ק ו.

שמ"מ יש דין תורתו אומנותו לענין זה שלא יצטרך לעזוב את בית המדרש כדי ללכת להתפלל במנין, אולם אם במקום הימצאו יש מנין,

הלכות תפילה סימן צא צב

המשך מעמוד 248

(סי' צח ס"ד) ובכף החיים (שם ס"ק כט).
וצעני וכדו' שלא מתבייש לצאת לרחוב בבגדי עבודה, דעת הגר"ש אלישיב (חשוקי חמד ברכות יד, ב) שיכול בשעת הדחק להתפלל כך, ולהתפלל בפורים כשהוא לבוש בתחפושת, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יח) שרשאי להתפלל כך, ובתנאי שיהיה מכוסה כהלכה, ואינו עושה שום שחוק באמצע התפילה.

[משנ"ב שם]

אין ללבוש פצת התפילה פתי"דים שקורין הענטש"י"ך¹⁸ וכו', והכל תלוי לפי מנהג המקומות¹⁹.

(18) וסוג הכפפות שאטר, ביאר הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם ס"י"ח) שמדובר בכפפות עבודה, או בכפפות שהיו נוהגים ללבוש לחשיבות, אבל כפפות שלובשים להגן מפני הקור אינן בכלל זה, וכן כתב בשו"ת נטע שורק (סי' ו) שיתכן שמותר ללבושן בתפילה, כיון שניכר שהן להגן מפני הקור.

וכן בחורף כשלוש מעיל, או עטוף בצעיף, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם) שמותר להתפלל בהם.

(19) וגם כשהולך בגרביים בלי נעליים במקומות שאין הולכים כך לפני אדם גדול, כתב הערוך השלחן (ס"ח) שאין להתפלל כך [מלבד ביום כיפור ובתשעה באב], ובהגות כרם שלמה (על השו"ע ס"ח) כתב שהוא הדין בנעלי בית.

(14) כאן לא הביא השו"ע דין זה בשם יש אומרים כמו בס"ג, מפני ששם מדובר לומר אזכרה או להיכנס לבית הכנסת בלי להתפלל בו, מה שאין כן בסעיף זה שרוצה להתפלל כך, אסור לכל הדעות.

(15) וגם כשמברך ברכת המזון, כתב לקמן (סי' קפג ס"ק יא) שנהגו ללבוש כובע לראשו, וראה מה שכתבנו שם.

(16) ואם צריך ללבוש חליפה, כתב הכף החיים (סי' כז) בביאור דברי השו"ע להלן (ס"ו), שצריך ללבוש.

ואם הודמן לבית הכנסת ללא כובע וחליפה, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ב ס"ט"ו) שאם רגיל ללכת עם כובע וחליפה, לא יתפלל בלעדיהם, אלא אם כן יפסיד בכך תפילה בעיבור. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (שאלת רב עמ' קצד ונקיות וכבוד בתפילה תשובה קיב) שגם אם יפסיד תפילה בעיבור לא יתפלל בלי כובע וחליפה.

ולהתפלל כשהחליפה תלויה על כתפו, הורה החו"א (דעת נוטה עמ' רפא וארחות רבנו ח"א שבת אות קג) שיכול להתפלל כך, ואפילו שלא בימות החמה, ונחשב שלבוש כדרך שהולכים לפני אנשים חשובים. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה שם דבר הלכה אות כג) שאין ראוי להתפלל כך, כיון שאינו מדבר עם אנשים חשובים כשלבוש באופן זה. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ג תשובה ג).

(17) וכן אין ראוי להתפלל בבגדי עבודה, וכמו שמבואר בשו"ע לקמן

הלכות תפילה סימן צב צג צד

המשך מעמוד 252

(10) ואם נמשך עיסקו בצרכי ציבור עד לאחר חצות, כתב לעיל (סי' ע ס"ק ב) שאסור לו לאכול קודם שיתפלל מנחה ויניח תפילין, וראה מה שכתבנו שם.

(11) וכן כתב לקמן (סי' קו ס"ק ג ובשעה"צ ס"ק ד), אמנם לקמן (סי' קח ס"ק ב) כתב שגם בזה נכון שישלים את התפילה שהחטיר, אך רק בתורת נדבה ויחדש בה דבר, ואם התחיל לעסוק בצרכי ציבור אחרי שהגיע זמן התפילה, מבואר לעיל (סי' עא סוף ס"ק ד) שחייב להשלים.

[שעה"צ ס"ק ט]

מגן אבנתם ודרישה ביוזמה"צ וכו', ולא קט"ז לקמן בסימן קח¹².

(12) ובביאור מחלוקתם [אם צריך להשלים את התפילה שהחטיר], ביאר הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב ברכות סי' טו) שדעת הדרישה שעוסק במצוה פטור מהמצוה הוא בגדר פטור ממש, וכמו אונן, ודעת ה"ט"ו שהוא מטעם שהוא אנוס בעסק הראשון, ואדם אנוס חייב בתשלומין.

המועד ח"א קובץ ענינים עמ' שכח) לענין רופא המקבל חולים בשעות הלילה סמוך לחצות, ועדיין לא התפלל ערבית, שלא יפסיק כדי לקרוא קריאת שמע ולהתפלל, אלא ימשיך לטפל בחולים, שנחשב כעוסק במצוה' כיון שמתעסק בעצם המצוה, ואף שכל עבודתו היא כדי להשתכר.

(9) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' ע ס"ק טז) שנחשב 'עוסק במצוה', ואפילו מתעסק רק בהצלת ממון ישראל, ובביה"ל שם (ס"ד ד"ה היה) כתב שהיינו אף אם כוונתו גם להשתכר מזה, והסתפק שם מה הדין אם כוונתו רק כדי להשתכר, אמנם לעיל (סי' לח ס"ק כד) כתב שבאופן זה לא נקרא 'עוסק במצוה'.

ואפילו בשעה שנח מעט כדי שיהיה לו כח להמשיך בעסק המצוה, כתב לעיל (סי' עא ס"ק יג) שנחשב לעוסק במצוה.

[משנ"ב שם]

אין צריך להתפלל מנחה שמים בשביל תשלומי שקרית¹⁰ וכו', מן הדין אין צריך לתשלומין קלל¹¹.